

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

מצד אחד אנו יודעים שבכל עשייה יכולות להיות טעויות ומהן אפשר ללמוד, ומצד אחר אנו דורשים מן התלמידים הצלחה, תשובות נכונות והבנת רעיונות מלאים. אז מה בדיוק אני רוצה? שנקבל תשובות שגויות כתשובות נכונות רק כדי שלא להעליב את התלמיד או לדכא את היצירתיות שלו? ממש לא!

בטבלה שלפניך ציין את השורש של כל מילה, וכתוב מילה נוספת על פי ההנחיות.

השורש	ע-ש-י/ה	ש-ר-ב	כ-ו-ן	נ-ב-ע	ש-ג-י/ה	ש-ג-ו-י/ת	ל-ד-כ-א
כתוב מה מילה לפי ההנחיה	שם עצם	פועל בבניין הפעל מאותו השורש	פועל בבניין הפעל מאותו השורש	פועל בבניין קל מאותו השורש	שם פועל מאותו השורש ובאותו הבניין	פועל מאותו השורש ובאותו הבניין בזמן עתיד ובגוף מדבב	פועל מאותו השורש ובאותו הבניין בזמן עתיד ובגוף מדבב
	אחר מאותו השורש	השיב משיב ישיב ועוד	כוון כיוון נכוון מכונן	נבע נובעים תיבעו	לשגות	אדכא	

ייתכנו תשובות נוספות

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- כשילד נענה בחיזוקים ובחיובים מהסביבה, הוא אינו חושש לומר מילים חדשות. הווה לילצ E
  - המורה נענה לבקשת התלמידים לדחות את המבחן. עבר לילצ A
  - מה נענה לילד כשישאל אותנו אם הוא הצליח או נכשל? עתיד
- (1) ציין את השורש המשותף לשלושת הפעלים המודגשים. ענ"י/ה
- (2) ציין ליד כל משפט את הזמן של הפועל המודגש בו.
- (3) שלושת הפעלים המודגשים מתחילים באות נ"ן המשמשת בהם מוספית (תחילית).
- הקף את הפועל הינצא דופן מבחינת תפקיד האות נ"ן המוספית.
  - ציין את תפקיד האות נ"ן המוספית בפועל שהקפת. לציון זמן עתיד/גוף מדברים
  - ציין את תפקיד האות נ"ן המוספית המשותף לשני הפעלים האחרים (שלא הקפת). בניין נפעל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

החוקרים גילו שהלמידה על כישלונות של מדענים מעוררי השראה גורמת לתלמידים לחוש מוטיבציה ללמוד מדע, להאמין ביכולתם, והיא ממריצה אותם להגיע להשגים גבוהים יותר בטווח הארוך. בלמידה כזאת המדענים מעוררי השראה משמשים עבור התלמידים מודל לחקוי המדגים את הרעיון כי המאמץ משתלם וכי כישלון וקשי הם בלתי נמנעים בדרך להצלחה.

(1) בטבלה שלפניך מניין את המילים המודגשות לפי הגזרות.

מילים בגזרת השלמים	מילים בגזרות הנחים	מילים בגזרת החסרים
ממריצה משתלם	מעוררי(ם) לחוש חיקוי קושי	להגיע השגים חפ"נ שימו לב לדגש

(2) העתק את המילים שמוינת לגזרות הנחים, וציין את השורש של כל אחת מהן.

מעוררי — ע-ו-ר — לחוש — ח-ו-ש — חיקוי — ח-ק-י/ה — קושי — ק-ש-י/ה

ב. לפניך שני צירופים, ובכל צירוף יש מילה מודגשת.

פיתוח יצירתיות, כיווני חשיבה יצירתיים

לפניך משפטים המתארים את דרכי ההיווצרות של כל אחת מן המילים המודגשות.

בכל משפט השלם את המידע החסר, והקף את האפשרות הנכונה מבין שתי האפשרויות המוצעות בו.

- המילה יצירתיות נוצרה כך:
  - למילה יצירתי נוסף הצורן ו-ת, סוג הצורן הוא צורן נטייה / צורן גזירה ומשמעותו היא הפשטה.
- המילה יצירתיים נוצרה כך:
  - למילה יצירתי נוסף הצורן ים, סוג הצורן הוא צורן נטייה / צורן גזירה ומשמעותו היא רבים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

לפניך שלושה זוגות של משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש. א. 14.

זוג 1: הניסוחים של השאלות **מטעים** את התלמידים. להטעות

המורה לתנ"ך **מטעים** כהלכה את המילים בפסוק. להטעים

זוג 2: התלמידה **טענה** בפתרון התרגיל. לטעות

חברתי **עטתה** מסכה. לעטות

זוג 3: הילדים **יטעו** עצים לרגל ט"ו בשבט.

על התלמידים לפתח רעיונות יצירתיים בלי לחשוש שאם **יטעו** יהיה עליהם לשלם מחיר.

(1) בכל זוג יש פועל מן השרש ט-ע-ל/ה ופועל משרש אחר. בכל זוג – ציין מעל הפועל מן השרש האחר את השרש שלו.

(2) בזוגות 1 ו-2 ציין ליד כל משפט את שם הפועל של הפועל המודגש בו.

(3) כתוב את הבניין המשותף לשני הפעלים בכל זוג.

זוג 1: הפעיל, זוג 2: פעל/קל, זוג 3: פעל/קל

(4) כתוב את שם הפעולה באותו הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

עֲטָתָה ע ט ת ה — עטייה

יִטְעוּ ט ע ל ה — נטיעה

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים. בכל משפט הקף את הפועל המתאים למשמעות המשפט.

(1) במחקר החדש החוקרים **נוכחים** **נוכחים** דעת כי קשה לנו ללמוד מן הכישלון שלנו, אבל מכישלונות של אחרים אנחנו מצליחים ללמוד.

(2) תוצאות המחקר לא **הותירו** **התירו** ספק: כאשר אנחנו נכשלים קשה לנו מאוד להפיק לקחים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

לפניך קטע, ובו מודגשות המילים: למידה, גיחוך, הקנטה. א. 15.

מטרת המאמר היא להזכיר לנו את החשיבות של הטעייה במהלך ה**לְמִידָה** ולחדד את השאלה: איך אפשר לעודד את תלמידינו להציע פתרונות בלי שיחששו מפסילתם, ואיך למנוע מהם את החשש שאם יטעו ישלמו על כך מחיר כגון **גְחִיךְ**, הערה, הורדת ציון במבחן, לגלוג, ה**קְנָטָה** מצד חברים.

העתק מן ה**קטע** לטבלה שלפניך שתי מילים נוספות באותו משקל של כל אחת מן המילים המודגשות.

מילים במשקל המילה לְמִידָה	מילים במשקל המילה גְחִיךְ	מילים במשקל המילה הַקְנָטָה
I. טעייה	I. ציון	I. הערה
II. פסילתם/פסילה	II. לגלוג	II. הורדת/הורדה

קטילה שם פעולה בניין פעל

הקטלה שם פעולה בניין הפעיל

קטולשם פעולה בניין פעל

ב. לפניך ארבע קבוצות מילים שבכל אחת מהן יש מילה היוצאת דופן מבחינת השרש.

בכל קבוצה הקף את המילה הנוצאת דופן מבחינת השרש, וציין את השרש שלה.

קבוצה 1: **תְחַלּוּאָה**, **מַחְלַת** השפעת, **חולים**, **מְחִילָה** (סליחה) מח"ל

קבוצה 2: **רְשוּת**, **הַרְשָׁאָה**, **מוֹרְשָׁת**, **רְשִׁיוֹן** י/ו-ר-ש'

קבוצה 3: **שָׁב**, **שִׁיבָה**, **מוֹשְׁבָה**, **תִּישְׁבוּ** שו"ב

קבוצה 4: **הוֹרָה** יו"דני, **הוֹרָאָה**, **נוֹרָה**, **יִירוּ** ה-ר-ה'

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות 11-15. לכל שאלה – 12 נקודות.

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור לא יעלה על 40 נקודות.

11. לפניך קטע, על פי טקסט 1, ובו פעלים מודגשים.

מאמן הספורט **מתסקל** מן הנוזקים של תחרות לא הוגנת בספורט; אתלטים בריטים מסוימים מתקשים **להשתלב** במצבים חברתיים מורכבים, והם **נותרים** ללא כלים ליצירת קשרים חברתיים; ספורטאים ומאמנים אינם **מביאים** בחשבון את הנוזקים לספורטאי מסביבה תחרותית מדיי, והמעבדות **מלאות** במדענים מבריקים שאינם משתפים פעולה ביניהם. בגלל יצר התחרות נוצרו תסבוכות שצריך **להתיר**, האתגר כעת הוא **לזהות** דרכים חדשות לשיתוף פעולה.

בטבלה שלפניך נתח את הפעלים המודגשים בקטע ל**שרש** ול**בנין**, וכתוב במקומות ה**רקים** בלבד פועל מאותו השרש, בבנין אחר.

הפועל	השרש	הבנין	פועל מאותו שורש בבנין אחר
מתסקל	ת-ס-כ-ל	פועל	
להשתלב	ש-ל-ב	התפעל	שילבו / שולבו / משולב / שללב / שלובים
נותרים	י/ו-ת-ר	נפעל	מייתרים, מיותרים, מותרים, מתייתרים, הותרנו
מביאים	ב-ו-א	הפעיל	
מלאות	מ-ל-א	פעל	ממלא, ממולא, נמלא
להתיר	נ-ת-ר	הפעיל	
לזהות	ז-ה-י/ה	פיעל	הזדהה, מזוהה

ייתכנו תשובות נוספות

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניך הזמנה ל"ערב כישלונות".

נכשלים ומתגברים בספריית "בית אריאלה" – ערב כישלונות

זה יקרה ביום שלישי 24 באוקטובר בשעות 19:30-21:30 – אירוע מיוחד בהשתתפות יוצרים, סופרים ואומנים בבית אריאלה!

ושוב אנחנו כאן, מדברים איתכם על כישלון. באירוע יופיעו שלושה דוברים, שכל אחד מהם יספר לכם על הכישלון האישי שלו, כישלון שממנו הוא למד והתפתח, ובמבט לאחור נהפך עבורו ליתרון. אחת הדוברות באירוע היא סמדר שיר. שיר כתבה יותר מ-400 ספרים. היא סופרת, עיתונאית, מחזאית ופזמונאית. דובר נוסף הוא ליאור פרנקל, יזם וסופר. ספרו האחרון נהפך במהרה לרב-מכר. הדובר השלישי הוא עיתונאי, תסריטאי, עורך, סופר ישראלי ומנחה סדנאות כתיבה – עומר ברק. עומר ברק כתב את אחד מרבי המכר של שנת 2017 "לחוץ חתונה".

(1) בקטע יש שימוש רב בשמות של בעלי מקצוע שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שלושה שמות של בעלי מקצוע שנגזרו בצורות הבינוני:
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של בסיס וצורת פזמונאית, מחזאית, פזמונאית, עיתונאית, תסריטאי
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של שורש ומשקל (לא במשקלי הבינוני אום, אמן)

(2) בקטע יש שימוש בשמות תואר שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שם תואר בצורת מנוחתי: לחוץ, נוסף
- שם תואר שנוצר בדרך של בסיס וצורת ישראלי: אחרון, ישראלי

(3) העתק מן הקטע שם עצם במשקל קטלון (קטלון): כישלון ושם עצם במשקל קטלון: יתרון

(4) העתק מן הקטע שני שמות עצם המסתיימים בצורני נטייה שונים זה מזה, וציין את המשמעות של כל אחד רבים- ספרים, כישלונות, יוצרים, סופרים, אומנים, דוברים נסמך- ספריית, רבי, שנת נקבה- סופרת, עיתונאית, מחזאית, פזמונאית רבות- סדנאות

ב. לפניך רשימת מילים. הקף את ארבע המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל. בסיס לא יהיה פועל בעבר

מִדְעוֹ, שְׁמֵרָה, מְהֵלֶה, בְּדוּר, קְבֵלָה, בְּכִיָּו, שִׁאָן אולימפי

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניך קטע.

בתחום הבנייה אדריכלים מתחרים בתכנון בניינים, אולם הם אינם מתחשבים בהוצאות הכרוכות במגורים בהם. התחרות גם פוגעת בסיוע ההדדי של העובדים בחברה. הפגיעה במדע גדולה כי התקדמות בתחום הזה מצריכה מן המדענים שיתוף של תוצאות ומסקנות.

העתק מן הקטע שלושה שמות פעולה בבניינים שונים, וציין את הבניין של כל שם פעולה.

- I. שם הפעולה: בנייה / פגיעה, הבניין: פעל/קל.
- II. שם הפעולה: תכנון / סיוע / שיתוף, הבניין: פיעל.
- III. שם הפעולה: הוצאה / הוצאות, הבניין: הפעיל.

ב. לפניך שלושה זוגות מילים.

ש-ר-ר ש-ר-י/ה מְנַכֵּר – מַכְרָה פ-ל-י/ה א-פ-ל אִפְלָה – אָפְלָה

- (1) הקף את הזוג שבו השורש של שתי המילים זהה.
- (2) בשני הזוגות האחרים, ציין מעל כל מילה את השורש שלה.

ג. לפניך מילים מתחום הספורט.

- **מְאוֹץ** (ספרינט)
- **אֲמוֹנִית** (טרנינג)
- **מִשְׁקֶלֶת** (מוט קצר שבקצותיו יש דסקיות מתכת והמשמש לאימוני כושר).
- **הֶלִיכּוֹן** (מכשיר כושר עשוי מסילה נעה).
- **שִׁאָן** (ספורטאי שהשיג את ההישג הטוב ביותר בתחרות).

(1) בטבלה שלפניך מיון את המילים לפי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורת סופי
מאוץ משקולת	אימונית הליכון שיאן

(2) מבין המילים שמיינת לבסיס וצורת סופי, ציין שתי מילים שהבסיס שלהן הוא שם פעולה.

אימונית _____ הליכון _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

12. א. לפניך חמישה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש.

- מאמן הנבחרת **מְחַרֵּם** את המשחק בשל התנהגות השחקנים.
- הורים רבים **מוֹחִים** על עריכת תחרויות בבית הספר.
- ספורטאים **מתְמַחִים** בתחומים שונים.
- בדרך כלל בסיום המשחק הקהל **מוֹחֵא** כפיים למנצחים.
- צפיתי בספורטאי הישראלי שר את "התקווה" ו**מְחִיתִי** דמעה.

- (1) מבין הפעלים המודגשים, הקף שלושה פעלים שהשורש שלהם משותף.
- (2) ציין את השורש של הפעלים שהקפת. מ-ח-י/ה _____
- (3) העתק את שני הפעלים האחרים, וציין את השורש של כל אחד מהם.
הפועל: מחרים, השורש: ח-ר-מ.
הפועל: מוחא, השורש: מ-ח-א.
- (4) מבין הפעלים המודגשים, העתק שלושה פעלים השייכים לאותו הבניין.
מוחים _____ מוחא _____ מחיתי
- ציין את הבניין שלהם. פעל/קל _____
- (5) כתוב את שם הפעולה של הפועל **מוֹחִים**. מחאה _____
- (6) כתוב את צורת העבר בגוף נסתרת של הפועל **מוֹחִים**. מחתה _____

ב. לפניך קטע קצר, ובו שני זוגות פעלים מודגשים. בכל אחד מוזוגות הפעלים המודגשים הקף את הצורה הנכונה.

לאחר האימון נוף המאמן בקבוצתו: "כבר הפסדנו בכמה משחקים. מה עוד צריך **לְקַרְא** / **לְקַרְוֵת** כדי שתבינו שצריך להגביר את קצב האימונים? אני רוצה **לְהַעֲלוֹת** / **לְעֲלוֹת** את הקבוצה שלנו לראש הטבלה, אבל אני זקוק לשיתוף הפעולה שלכם".

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

ב. לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

השגיית היא הרגשה אישית לחלוטין.

המשפטים במסגרת שלפניך מתארים את דרך ההיווצרות של המילה השגיית.

בכל משפט השלם את המידע החסר, והקף את האפשרות הנכונה מבין האפשרויות המוצעות בו.

למילה השג נוסף הצורן _____, שהוא צורן גזירה נטייה, שמשמעותו שם תואר, וכך נוצרה המילה השגיית. למילה השגיית נוסף הצורן _____, ושהוא צורן גזירה נטייה, שמשמעותו שם מופשט, וכך נוצרה המילה השגיית.

ג. לפניך שני משפטים, בכל אחד מהם מודגשת מילה.

I. כדי לנצח הקבוצה צריכה להתאמן שלוש פעמים בשבוע.

II. בספורט, הרצון לנצח גורם לתופעות כמו צריכה של חומרים אסורים ורמאות.

- ציין את מספרו של המשפט שבמילה צריכה המודגשת בו יש צורן נטייה 1
- ציין את המשקל של המילה צריכה במשפט האחר. קטילה _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

14. א. (1) לפניך משפט ובו שני שמות מודגשים.

מנפת ההענקות היא תוצאה של לחץ מופרז על הסטודטים להצליח בכל מחיר.

- ציין את השורש של המילה מנפה. נ-ג-פ _____
- מבין המילים שלפניך, הקף את המשקל של המילה מנפה.

קטלה, מקטלה, הקטלה, מקטל

- ציין את השורש של המילה תוצאה. י/ו-צ-א _____
- מבין המילים שלפניך, הקף מילה נוספת שמשקלה זהה למשקל של המילה תוצאה.

מוצא, תחבולה, תורשה, הפרעה

(2) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

אומנם לכולנו יש יצר תחרות מלדה, אך יש בנו גם כישרון לעבוד ולחיות בצוותא.

- ציין את השורש של המילה לדה. י/ו-צ-א _____
- מבין המילים שלפניך, הקף את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה לדה.

ריצה, גנבה, שמלה, התמדה

(3) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

גם לילדים יש תחושה של הישג.

- ציין את השורש של המילה תחושה. ח-ו-ש _____
- מבין המילים שלפניך, הקף את המילה שמשקלה שונה ממשקלה של המילה תחושה.

תנומה, תפוקה, תנופה, תפוסה

(4) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

ניצחון גורם הנאה לאנשים תחרתיים.

- הקף את השורש של המילה הנאה.

נ-א-י/ה, נ-ו-א, ה-נ-י/ה, ה-נ-א

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות 12-16. לכל שאלה – 12 נקודות. תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.
שים לב: תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 9).

12. לפניך משפטים, ובהם פעלים ושמות מודגשים.

- בקריאת ספרים ספיגת **מִידֵעַ** היא איטית ועמוקה, ואילו באינטרנט הקריאה **רוֹוִיָה** בהסחות דעת ואינה **מעוֹרְרָת** חשיבה מעמיקה. כמו כן הקריאה באינטרנט מקטינה את הסיכוי שעובדות חשובות **יִחְרְתוּ** במוחנו.
- קבוצה אחת **רֶשְׁתָּהּ** להשתמש **שֶׁחֶשׂ** בגוגל כדי למצוא **מְשָׁגִים**. הקבוצה האחרת לא נעזרה ב**מְנוּעַ** החיפוש.
- החוקרים בדקו אם ב**תְּגוּבָה** על השימוש באינטרנט **נִכְרְ** שינוי בפעילות המוח.

א. ציין מעל כל מילה מודגשת את ה**שורש** שלה.

ב. לפניך הפעלים מן המשפטים. ציין ליד כל פועל את ה**בניין** שלו.

רוֹוִיָה	הבניין _____	פעל/קל
מעוֹרְרָת	הבניין _____	פעל
יִחְרְתוּ	הבניין _____	נפעל
רֶשְׁתָּהּ	הבניין _____	הופעל
להשתמש	הבניין _____	התפעל
נִכְרְ	הבניין _____	נפעל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניך צירופים, ובהם שמות מודגשים שיש להם צורן סופי.

משחק **ראשון**, תוצאות **חשובות**, **פסלון** האוסקר, הפסקה **אַרְכָּה**, לדבר **צִרְפְּתִית**
 (1) בטבלה שלפניך מיין את השמות המודגשים לשתי קבוצות על פי סוג הצורן הסופי שלהם.

צורן נטייה	צורן גזירה
חשובות- רבות/ ריבוי ארוכה-נקבה	ראשון- סדר/תור פסלון- הקטנה צרפתית- שפה

(2) ציין ליד כל שם שמיינת בטבלה את **משמעות** הצורן הסופי שבו.

ב. לפניך חמישה משפטים, ובהם מודגשות צורות בינוני.

פגשתי אדם **מְרֻשֵׁים**. ההורים טענו שבמשחק היה שיפוט **מִפְלָה**. אלה החלטות **מִקוֹמְמוֹת**.

תחרויות הלין **מְשָׁג**. תבנקים נתנו שירות **מְסָכָן**.

- (1) **הקף** את צורת הבינוני ה**יוצאת דופן** מבחינת חלק הדיבור.
- (2) מהו חלק הדיבור של הצורה שהקפת? **שם עצם**
- (3) מהו חלק הדיבור המשותף לצורות האחרות? **שם תואר**
- (4) ציין את ה**בניין** של כל אחת מצורות הבינוני שלפניך.
מְקוֹמְמוֹת _____ פִּעַל _____ **מְשָׁג** _____ הוֹפְעַל _____
- (5) כתוב משפט משלך שבו המילה **מְרֻשֵׁים** תהיה בעלת שורש **שונה** מזה של המילה **מְרֻשֵׁים** במשפט

שבתחילת סעיף ב.

_____ הוריי אינם מרשים לי להשתמש במחשב יותר משעתיים ביום

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

14. א. לפניך שלושה זוגות של משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש.
 בכל זוג ציין מה הם התחומים **המשותפים** לשני הפעלים ומה הם התחומים **השונים** ביניהם מבין התחומים האלה:
שורש, בניין, גוף וזמן.

זוג 1: • פרט זה נחוץ כי הוא **משָׁלִים** את החסר.
 • הם **משָׁלִים** את עצמם – הבעיה לא תיפתר מאליה.

המשותף לשני הפעלים: זמן, בניין השוני בין שני הפעלים: שורש, גוף

זוג 2: • לפי הטקסט, אם נקרא בצורה מעמיקה, **תעלה** הסבירות שלנו לזכור פרטים.
 • חברת הטלפונים **תעלה** בקרוב את מחיר השיחות.

המשותף לשני הפעלים: זמן, שורש, גוף השוני בין שני הפעלים: בניין

זוג 3: • הילדים **רָצוּ** ממתקים.

• משתתפי המרתון **רָצוּ** לאורך המסלול.

המשותף לשני הפעלים: זמן, גוף, בניין השוני בין שני הפעלים: שורש

ב. בגלל הצפת המידע אנשים **נוטים** לשכוח עובדות חשובות.
 מהי צורת העבר של הפועל **נוטים**? **הקף** את התשובה הנכונה.

נָטוּ, **הָטוּ**, **נָטוּ**, **הָטוּ**

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים. בכל משפט **הקף** את הפועל המתאים למשמעות המשפט.

(1) **שְׁאַלְתִּי** **הַשְּׂאֵלְתִי** את הספר מן הספרייה.

(2) הקהל התבקש לקום על רגליו ול**מַחֹת** / **לְמַחֵא** פיים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

13. א. לפניך חמישה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- המשורר **הוֹתִיר** אחריו שירים רבים שמעולם לא פורסמו.
  - אנו **תָּרִים** אחר מקום ללון בו.
  - לאחר שפשט את הרגל **נֹתַר** האיש חסר כול.
  - בגיל ההתבגרות מתפתחת התפיסה: "מה **מִתָּר** ומה אסור".
  - המורה לספורט **הִתְרָה** בנו שלא נאחר יותר לשיעור.
- השלם את הטבלה שלפניך (במקומות הריקים בלבד).

שם הפועל	השורש	הבניין	שם הפועל
הוֹתִיר	ו-ו-ת-ר	הפעיל	להותיר
תָּרִים	ת-ו-ר	פעל	לתור
נֹתַר	ו-ו-ת-ר	נפעל	להיותר
מִתָּר	ו-ו-ת-ר	הופעל	
הִתְרָה	ו-ו-ת-ר	הפעיל	להתרות

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

- **כְּנוּת** היא אחת התכונות החשובות בתקשורת בין בני אדם.
- צבר הוא אחד ה**כְּנוּיִים** שניתנו בעבר לבני הנוער ילידי ישראל.

ציין את **סוג** הצורך הסופי ואת **משמעותו** בכל אחת מן המילים **כְּנוּת**, **כְּנוּיִים**.

כְּנוּת סוג הצורך הסופי גזירה, משמעות הצורך הסופי מפשט.
כְּנוּיִים סוג הצורך הסופי נטייה, משמעות הצורך הסופי רבים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

16. א. לפניך רשימה של תשעה שמות.

מוֹרָד, מוֹרָא, מְלוּכָה, מְלוֹן, מְעִידָה (נפילה)
מוֹשְׁבָה, מְקַלֵּט, מוֹכֵרֶת, מְבַט

בטבלה שלפניך מיון את השמות על פי תפקיד האות מ"ם.

שמות שהאות מ"ם בהם שורשית	שמות שהאות מ"ם בהם תחילית
מלוכה מעידה מוכרת	מורד מורא מלון מושבה מקלט מבט

16. ב. לפניך רשימה של שבעה שמות.

עֲלֹבוֹן, מְחִירוֹן, פְּקֻדוֹן, שְׁבוּעוֹן, פְּתָרוֹן, סְרֻטוֹן, נְסִיוֹן

(1) בטבלה שלפניך מיון את השמות לשתי קבוצות לפי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
עלבוֹן פיקדוֹן פתרוֹן ניסיוֹן	מחירוֹן שבוּעוֹן סרְטוֹן

(2) העתק את המילים שכתבת בעמודה בסיס וצורן סופי, וציין ליד כל מילה את משמעות הצורן הסופי בה.

מחירון — אוספים,

קבצים ••••• שבועון — כתבי עת/ עיתונים

סרטון — הקטנה

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

/בהמשך דפי טיוטה/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11281

15. א. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם יש שם פעולה מודגש.

- קצב ה**הַשְׁתַּכְּלָלוֹת** של האינטרנט גדל.
- האינטרנט מאפשר **שיחה** בין אנשים מרחבי העולם.
- במאמר מובעת תקווה להשגת **פיוס** בעולם.
- השלב הראשון בתהליך ה**הַפְּרִיָה** בצמח הוא נביטת גרגר אבקה על הצלקת.

השלם את הטבלה שלפניך.

שם הפעולה	השורש	הבניין
הַשְׁתַּכְּלָלוֹת	ש-כ-ל-ל	התפעל
שיחה	ש-ח-ח	פעל/קל
פיוס	פ-ו-ס	פיעל
הַפְּרִיָה	פ-ר-ה/ה	הפעיל

15. ב. מבין המילים שלפניך הקף את ארבע המילים השייכות לאותה הגזרה של המילה **הַפְּרִיָה**.

הַשְׁוֵאָה, **מְצוּי**, **מְלוּי**, **שְׁגִיָּאָה**, **הַמְצָאָה**, **קְרוּי**, **נְשׁוּי**, **פְּנוּי**

15. ג. לפניך ארבעה שמות מודגשים.

מחקר **כְּמוֹתֵי** אדם **שְׁמֻרְנֵי** מעבר **בְּטִיחוֹתֵי** חינוך **גּוֹפְנֵי**

(1) מהו חלק הדיבור המשותף לשמות המודגשים? **שם תואר**

(2) מהי דרך התצורה המשותפת לשמות המודגשים? **בסיס וצורן סופי**

(3) בחר באחד מן השמות המודגשים ו**פְּבַט** את דרך תצורתו.

בסיס כמות . צורן סופי - י

כמותי: כמות + י

שמרני: שמרן + י

בטיחותי: בטיחות

גופני: גוף + נ. י

עברית: הבנה, הבעה ולשוו, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניך משפט ובו מילים מודגשות.

נכחתי

בכינוס בנושא כתיבה שוויינית, ו**נוכחתי** לדעת כי כתיבה שוויינית משפרת את מעמדן של הנשים, אף כי כמה מן המשתתפים טענו שאי אפשר ל**הוכיח** זאת.

(1) מובין המילים המודגשות **הקף** את המילה ה**יוצאת דופן** מבחינת ה**שורש** שלה.

(2) ציין את ה**שורש** של המילה ה**יוצאת דופן**. נ-כ-ח

(3) ציין את ה**שורש המשותף** למילים האחרות. ו/ו-כ-ח

(4) ציין את ה**בניין** של כל אחד מן הפעלים.

נכחתי פעל **נוכחתי** נפעל **להוכיח** הפעיל

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות. השלם את הטבלה.

המילה	חלק הדיבור	השורש	המשקל / הבניין
התנהגותו של אדם מעידה על אופיו.	פעול	ע-י-ד	הפעיל
אפילו מעידה קלה עלולה להיות מסוכנת לאנשים מבוגרים.	שם עצם	מ-ע-ד	קטילה / פעל

ג. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מה **נשיב** לאלה אשר **באים** אל האקדמיה ללשון העברית ודורשים שהיא יתן פתרון לשוני למי שאינם יכולים או אינם **מענינים** להגדיר את המגדר שלהם? הרי בעברית אין דרך ל**המנע** מציון המין.

(1) ציין את ה**שורש** ואת ה**בניין** של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

נשיב השורש: ש-ו-ב הגוף: **מדברים**

באים השורש: ב-ו-א הגוף: **נסתרים**

(2) ציין את ה**בניין** של הפועל **מענינים**. פועל

(3) **הקף** את צורת ה**עיד** של שם הפועל **להמנע** בגוף **מדבר**.

ימנע, אמנע, אמנע, אמנע
א"א
אני א

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 13-17 (לכל שאלה — 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

13. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

האי-התאמה בין צורת הפנייה ובין המגדר שלנו צורמת, **מקוממת ומעוררת** הרגשה של זלזול ו**הדרה**, **מהנה** מחסום של ממש בדרך לשוויין מגדרי. כללים הגורמים להדרת אנשים דינם ל**השתנות**. השפה משקפת את פני החברה ו**מכוננת** אותם. בשביל מי ש**רוצות** ורוצים לכונן חברה שוויינית ו**מכילה**, כל האמצעים הלשוניים כשרים, לכן בלשון ה**כתובה** נוצרות דרכי הבעה חדשות.

א. לפניך טבלה ובה מילים מן הקטע. ציין את ה**שורש** ואת ה**בניין** של כל מילה.

המילה	השורש	הבניין
מהנה	ה-ו-ה	פיעל
להשתנות	ש-נ-ה	התפעל
רוצות	ר-צ-ה	פעל/קל
מכילה	כ-י-ל	הפעיל
כתובה	כ-ת-ב	פעל/קל

ב. שלושת הפעלים: **מכוננת, מקוממת, מעוררת** שבקטע, נוטים באותו הבניין ובאותה הגזרה.

(1) כתוב **פועל** הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל **מכוננת**, אך נוטה בבניין **הפעיל/מכוינה**

(2) כתוב **פועל** הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל **מקוממת**, אך נוטה בבניין **קל**. קמה

(3) כתוב **פועל** הבנוי מאותו השורש, הבניין, הגוף והזמן של הפועל **מעוררת**, אך נוטה על דרך **גזרת השלמים מעוררת**

ג. (1) ציין את ה**שורש** של המילה **הדרה**. נ-ד-ר

(2) ציין את ה**משקל** של המילה **הדרה**. הקטלה

(3) מובין המילים שלפניך **הקף** את המילה **מגזרת השלמים** הנוטה באותו המשקל של המילה **הדרה**.

תקנה, התמדה, התרה, פלפלה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 13-17 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

13. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים.

בעולם הולך ומְשִׁתָּנָה צעירים שנוֹלְדִים לתוך עולם הטכנולוגיה וּמְצוּיִים בו היטב, נכנסים לשוק העבודה וּמְבִיאִים עימם תפיסות חדשות. צעירים שהוריהם מְנַעְנו מהם בילדותם להתמודד עם קושי, מְאִתְגָרִים לעיתים בביצוע משימות שִׁמְטָלוֹת עליהם, והמעסיקים צריכים להיות ערים לכך.

בטבלה שלפניך כתוב את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפעל	השורש	הבניין
מְשִׁתָּנָה	ש-נ-ה	התפעל
נוֹלְדִים	א-ל-ד	נפעל
מְצוּיִים	צ-א	פעל/קל
מְבִיאִים	ב-ו-א	הפעיל
מְנַעְנו	נ-ע	פעל/קל
מְאִתְגָרִים	א-ת-ג-ר	פועל
שִׁמְטָלוֹת	ט-ל	הופעל

13. ב. אחד מן הפעלים המודגשים בקטע יוצא דופן מבחינת הזמן שלו. ציין מהו הפועל ומהו הזמן שלו.

מנעו – עבר

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281 + נספחים

17. א. לפניך קטע ובו מודגשות מיילים שמופיעה בהן האות תי"ו.

אילו היינו ל**ות כננים** את השפה, בוודאי היינו מ**ת יים** על התופעה של מין דקדוקי בשם המספר ובשמות עצם שאין להם מין ביולוגי. אבל העברית, כמו כל השפות הטבעיות בעולם, מ**ת ת** מתוך שלבים מוקדמים שלה, לפי חקיות פנימית שירשו הדוברים מהוריהם.

- (1) מבין המילים המודגשות העתק שתי מיילים שהאות תי"ו בהן היא שורשית, והקף בכל מילה שהעתקת את התי"ו השורשית. מ ת כננים, מו ת רים, מת ת חת
- (2) מבין המילים המודגשות העתק שם עצם שהאות תי"ו בו היא מוספית של המשקל. תופעה
- (3) מבין המילים המודגשות העתק מילה שהאות תי"ו בה היא חלק מצורן הגזירה הסופי. עברית/ חוקיות

17. ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים. השלם את הטבלה (במקומות הלבנים בלבד).

הפעלים	השורש	הבניין	שם הפועל	שם הפעולה
שפות מתפתחות לפי חוקיות שִׁרְשׁו הדוברים שלהן.	י-ר-ש	קל/פעל	לירוש/ לרשה	
יש קבוצות שלא יִרְשׁו לפנות לקהל של גברים ונשים בלשון זכר.	ר-ש-ה	הפעיל	להרשות	הרשאה

17. ג. לפניך משפט, ובו שתי מיילים מודגשות. אי אפשר ל**כפות פתרון** כזה על הציבור.

- (1) כתוב את שם הפעולה של שם הפועל ל**כפות**. כפייה
- (2) במשפט שלפניך הקף את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה פתרון.

הניסיון ליצור שוויון מגדרי בשפה עלול להסתיים בכישלון.

17. ד. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

- כדי שלא אחטא ב**לשוני** אני חייב לברר את העובדות.
- הדיון בשאלת העברית המגדרית אינו רק דיון **לשוני**

הקף את המילה שבה הצורן הסופי הוא צוּרָן גְזִיבָה, ונמק את קביעתך.

שם התואר "לשוני" נוצר בדרך של הוספת צורן גזירה י שמשמעותו שם תואר למילה לשון.

"לשוני" הוא ערך מילוני. /בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

15. א. לפניך שלושה משפטים.

- הסקירה **מתמצנת** את הדרכים להגדיר אושר.
 — אם לא **תצייתי** להוראות המנהלים, תזמני לשימוע.
 — היא **מצתה** את תפקידה.

(1) כתוב את הבניין המשותף לפעלים המודגשים. פיעל

(2) השלם את הטבלה שלפניך: כתוב את **השורש** ואת **שם הפועל** של כל אחד מן הפעלים.

	מתמצנת	תצייתי	מצתה
השורש	ת-מ-צ-ת	צ-י-ת	מ-צ-י-ה
שם הפועל	לתמצת	לציית	למצות

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש הפועל **תעלו**.

- (1) אם **תעלו** לראש ההר, ותוכלו ליהנות מן הנוף.
 (2) אם **תעלו** את שכר העובדים, הם יהיו מאושרים.
 הקף את כל הפרטים הדקדוקיים **המשותפים** לשתי צורות הפועל.

זמן, שורש, בניין, גוף

ג. לפניך שלושה משפטים, ובהם צורות בינוני מודגשות.

- דבר **מוכר** הוא שלא כל עבודה גורמת אושר לאנשים.
 — חוקרים **ערים** לתפיסה **נפוצה** של תואר פועל.
 — רמת אושר גבוהה אצל **עובדים** מעלה את התפוקה שלהם בעבודה.
 כתוב מועל לכל מילה מודגשת את **חלק הדיבור** שלה.

ד. לפניך משפט, ובו שתי צורות פועל מודגשות. הקף את צורת הפועל **הנכונה**.

נושא האושר **ידון** **ידון** בהוצאתו של פרופסור יורם יובל.

חלקי הדיבור
 שם עצם - יידוע ושייכות
 פועל- פג"ז פועל גוף זמן
 תואר- יותר/ פחות, מתאים
 לשם העצם במין, במספר
 ובידוע

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

1. א. לפניך משפט.

אנשים העוסקים במקצועות ההוראה והסיעוד **נוטים** להיות מאושרים, מכיוון שעבודה שיש בה משמעות **מרוממת** את מצב הרוח.

(1) הקף את צורת העתיד של הפועל **נוטים** במשפט המודגש.

יטו יטו, יטו, יטו ינטו

(2) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל **מרוממת**.

השורש: ר-ב-מ; הבניין: פיעל

• הקף את שם הפועל של הפועל **מרוממת**.

לרומת, לרומם, להרים, להתרומם

• כתוב מן השורש של הפועל **מרוממת** פועל בבניין **הפעיל**, בגוף **נכנס**, בציווי. הרם

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם שמות פועלה מודגשים.

- (1) **פרסום** של מחקר חדש מגלה כי מבוגרים שיש להם **הזדמנות** לעבוד גם אחרי **פרישתם** מן העבודה מאושרים יותר בחייהם.
 (2) המחקר נערך לאחר **שיבתם** של הגמלאים לעבודה, וה**הענות** שלהם הייתה רבה.
 (3) נמצא שאצל אנשים מבוגרים העבודה חשובה לא רק ל**השגת** רווחה כלכלית; היא גם מחזקת את ה**דמוי** העצמי ומונעת **האצה** של תהליכי הזדקנות.

מייך את שמות הפועלה לפי הבניין שלהם.

פעל (קל)	נפעל	הפעיל	פיעל	התפעל
פרשתם / פרישה שיבתם / שיבה	היענות	השגתם/השגה האצה	פרסום דימוי	הזדמנות

ג. מבין הזוגות שלפניך הקף את שני הזוגות שבהם הבניין של שם הפועלה **זהה** לבניין של הפועל.

נועד – הועדות   **התחרט – חרטא**   **מלא – מלוי**   **נפצע – פציעה**

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

17. א. האקדמיה ללשון העברית ביקשה לחדש מונח עברי לציון אדם המציע את שירותיו לביצוע תיקונים שונים בבית. לפניך כמה מן ההצעות שנידונו באקדמיה ללשון העברית.

מתקן, תקונאי, תקן, שפָּרן

(1) איזו מן המילים המוצעות יוצאת דופן מבחינת דרך התצורה שלה, ומהי דרך התצורה שלה?

המילה יוצאת הדופן: תקונאי

דרך התצורה: בסיס וצורף/ גזירה קונית

(2) איזו מן המילים המוצעות היא בצורת הבינוני? מתקן

ב. לפניך שני משפטים.

I. המנהל של **מקצוען** עבודתו.

II. **מקצוען** של נשים רבות מסב להן אושר.

הקף את מספר המשפט שבו הצורן הסופי הוא צורן גזירה, ונמק את קביעתך.

המילה מקצוען במשפט זה היא ערך עצמאי במילון

ג. לפניך ארבעה זוגות מילים.

איכות – מהות פְּרִיּוֹן – ראשון **ספריה – תיקיה** חֲלִילית – תְּרִמית

הקף את שני הזוגות ששתי המילים בהם נוצרו באותה דרך תצורה.

ד. לפניך שש מילים, ובכל אחת מהן מודגשת האות נו"ן.

נָעִים, מְגוֹן, רִקְדָן, מְלַהֵג, מְזַגֵּן, נוֹרָא

מיין בטבלה שלפניך את המילים על פי תפקיד הנו"ן.

נו"ן שורשית	נו"ן מוספית
נעים מגוון מנהג	רקדן מזגן נורא

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11281, מועד ב' / נבצרים + נספחים

16. א. לפניך ארבע מילים.

תְּכַשִּׁיט, נְבִיא, תְּקַדִּים, תְּקִיף

(1) איזו מן המילים אינה יכולה לשמש הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם? תכשיט

המילה שבחרת	ניתוח המילה בתפקיד פועל			ניתוח המילה בתפקיד שם	
	שורש	בניין	גוף	שורש	משקל
נְבִיא	ב-א	הפעיל	מדברים / מדברות / ראשון רבים / ראשון רבות	ב-א	קטיל
תְּקַדִּים	ק-ד-ם	הפעיל	מכח / גוף שני זכר יחיד נסתרת / גוף שלישי נקבה יחידה	ק-ד-ם	תקטיל
תְּקִיף	ק-י-ף	הפעיל	מכח / גוף שני זכר יחיד/נסתרת / גוף שלישי נקבה יחידה	ת-ק-ף	קטיל

ב.

"נותנים רשות".

כתוב את השורש של הפועל **מְרַשֵּׁים** בכל אחת משתי המשמעויות שלו.

השורש של הפועל ביחיד: ר-ש-מ; השורש של הפועל ברבים: ר-שי-ה

ג.

לפניך רשימת פעלים. מייין את הפעלים בטבלה שלפניך על פי הבניין.

נוֹבֵעַ, נוֹדָה, נוֹעֵץ, נוֹרִישׁ, נוֹרָה, נוֹעֵץ

פעל (קל)	נפעל	הפעיל
נוֹבֵעַ. נוֹעֵץ.	נוֹעֵץ. נוֹרָה.	נוֹדָה. נוֹרִישׁ.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

13.

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מועל מודגש.

כתוב מתחת לכל משפט את השרש ואת הבניין של הפועל המודגש בו.

(1) הבחירה לשתוק **מונעת** כעס ומחלוקת.

השרש: מ-נ-ע הבניין: פעל/קל

(2) לפעמים הבחירה לשתוק **מונעת** מכעס וממחלוקת.

השרש: נ-נ-ע הבניין: הופעל

ב. לפניך רשימת מילים.

מְנוּעָה, מְנוּעָה, תְּנוּעָה, נְעִינָה, מוּעָן, הִתְנוּעָעוּת, נְעִימָה, הַפְּנוּעוּת
(1) (2)

בטבלה שלפניך מיון את המילים לפי הכותרות של העמודות בטבלה.

את המילים הממוספרות העתק יחד עם מספרן.

	מ-נ-ע	מ-נ-ע	מילים מן השרש של המילה מונעת
מילים מן השרש של המילה מונעת	מנוע 2	מנוע 1	מילים מן השרש של המילה מונעת
	מ-נ-ע	תנועה	(ליד כל מילה ציין את השרש שלה)
	הימנעות	התנוענועות	
		נעימה	
		מוען	
		נעימה	
		נעימה	

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 12-16 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

12. א. לפניך משפט ובו מילים מודגשות.

כאשר מקשיבים לזולת מעניקים לו תחושה ש**מתר** לו לחשוף את עצמו, וש**מוכנים** להקשיב לו, **להבין** אותו ו**להכיל** אותו.

(1) מבין המילים המודגשות העתק את המילה **היוצאת דופן בגזרתה**. ציין את גזרתה ואת הגזרה המשותפת לשאר המילים המודגשות.

המילה היוצאת דופן: מותר הגזרה שלה: חפ"נ

הגזרה המשותפת למילים האחרות: נע"ו/י

(2) כתוב מן השרש של הפועל **מוכנים** פועל בהווה, יחיד, בבניין **התפעל**. מתכוון/מתכוון

כתוב מן השרש של הפועל **מתר** פועל בעתיד, מדבר, בבניין **הפעיל**. אתיר

כתוב מן השרש של שם הפועל **להבין** צורת בינוני, יחיד, בבניין **נפעל**. נבון

כתוב מן השרש של שם הפועל **להכיל** שם עצם שאינו שם פעולה. / תכולה/ מכולה

ב. כשאנשים רוצים להודות על דבר כלשהו, יש הטועים ואומרים "**להוקיר** תודה" במקום "**להכיר** תודה".

הטעות נובעת מן הדמיון בצליל ומן המשמעות של הפועל "להוקיר".

(1) כתוב את השרש ואת שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

להוקיר שורש: י/ו-ק-ר שם פעולה: הוקרה

להכיר שורש: נ-כ-ר שם פעולה: הכרה

(2) לפניך משפט ובו ביטוי מודגש.

"אני **אסיר תודה** לך על מאמצך".

מהו השרש של המילה "אסיר" בביטוי "אסיר תודה"? א-ס-ר

המילה **אסיר** יכולה להיות גם משורש אחר.

— כתוב משפט שבו המילה "אסיר" תהיה מן השרש האחר.

— אסיר בפניך את הכובע/ אסיר את האיפור.

— כתוב את השרש של המילה "אסיר" במשפט שכתבת. ס-ר/ס-ר-ר

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

15. א. לפניך חמישה שמות.

עיתונאי, תוקפנות, טכנאי, השגיות, רענונות

- (1) הקף את השמות שנוצרו בשני שלבים (שני צורנים סופיים).
  - (2) ציין את הסוג המשותף של הצורנים הסופיים במילים שהקפת. צורני גזירה
  - (3) העתק מילה אחת מן המילים שהקפת, כתוב לידה את הצורנים שבה, וליד כל צורן כתוב את משמעותו.
  - (4) גם המילה **מוקדנית** נוצרה בשני שלבים. הישגיות - י (תכונה/תואר), יות (הפשטה) הסבר מדוע היא אינה יכולה להצטרף לקבוצת המילים שהקפת בתת-סעיף א (1).
בתשובתך השתמש במונחים מתחום מערכת הצורות.
- מפני שסוג הצורן הסופי הוא נטייה במשמעות נקבה
- (5) המילה **סודי** היא דרמשמעית. הצורן הסופי יוצר את הדרמשמעות. כתוב את שתי האפשרויות: ציין את סוג הצורן הסופי ואת משמעות הצורן בכל אחת מן האפשרויות.
- סודי - צורן גזירה סופי במשמעות תואר
- סודי - צורן נטייה במשמעות שייכות (הסוד שלי)

16. לפניך ארבע מילים. שלוש מהן יכולות לשמש גם בתפקיד פועל וגם בתפקיד שם עצם.

מריחה, מעידה, מציאה, מסירה

- (1) הקף את המילה שצננה יכולה לשמש בשני התפקידים (פועל ושם עצם).
- (2) בחר באחת מן המילים שלא הקפת, וכתוב את השורש שלה בכל אחת מן האפשרויות.
המילה שבחרת: מריחה
השורש שלה כשהיא בתפקיד שם עצם: מ-ר-ח השורש שלה כשהיא בתפקיד פועל: ר-י-ח
- (3) כתוב את המשקל המשותף למילים כשהן בתפקיד שם עצם ואת משמעות המשקל.
המשקל: קטילה המשמעות: שם פעולה בניין פעל/קל
- (4) כתוב את הבניין המשותף למילים כשהן בתפקיד פועל. הפעיל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

14. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

פטפט נחשב לנוהג מגונה, ואדם **פטפון** אינו מוערך בדרך כלל, משום **פטפטנות** זווהה עם קלות דעת, ומי שנסחף ל"**פטפטות**" נחשב חסר מעש, שטחי ומשועמם.

- (1) מבין המילים המודגשות **הקף** את המילה שנוצרה בדרך של **בסיס וצורן סופי**.
- (2) העתק את המילים המודגשות האחרות, וליד כל מילה שהעתקת ציין את המשקל שלה ואת משמעות המשקל.
פטפט - קט-ול - שם פעולה
פטפון - קטלן - תכונה
פטפטת - קטלת - מחלה

15. ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם צמד מילים דומות.

- (1) בכל אחד מן המשפטים **הקף** את הצורה הנכונה המתאימה להקשר.
  1. לפני שאתם אומרים משהו **עצרו עצרו** וחשבו!
  2. לשתיקה יש עוצמה. היא יכולה **לעלות להעלות** את האדם למדרגה רוחנית גבוהה.
  3. אם יגידו לי דברים פוגעים, אני **יעדיף/אעדיף** לשתוק ולא להגיב.
  4. לפעמים אנחנו **נוכחים נוכחים** לדעת ששגינו.
- (2) את שם הפועל שלא **הקפת** במשפט 2 שבך במשפט מתאים.
אי אפשר לעלות בסולם כשהידיים בכיסים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 75281 + נספחים

16. לפניך קטע, ובו צורות בינוני.

שתיקו יוצרת [ ] וקם פנוי [ ] תננים הלא מילוליים שהזול [ ] מביע, [ ] באש [ ] המקשיב [ ] עסוק [ ] בדברים שבכוונתו להגיד, [ ] שם עצם פועל [ ] פועל [ ] תואר [ ] פועל [ ] הוא אינו מרוכז במסרים הלא מילוליים של הזולת.

- א. (1) הקף את כל צורות הבינוני שבקטע.
  - (2) מועל כל מילה שהקפת, כתוב את חלק הדיבור שלה.
  - (3) בחר באחת מן המילים שהקפת, ושכף אותה במשפט שבו היא תשמש חלק דיבור אחר.
- היוצרת כתבה שיר חדש. אני מקשיב לדברך.

ב. "שתיקה יוצרת מקום פנוי".

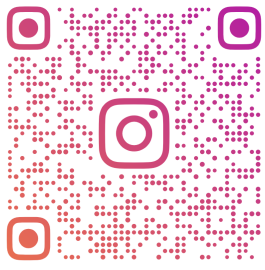
לפניך צמדי מילים.

בכל אחד מן הצמדים הקף את המילה שנוצרה מאותה גזרה של המילה "פנוי".

פנוי שורש פ-נ-י/ה גזרת נ-ל-י/ה

- שְׁגִיָּאָה – פְּלִיאָה
- קָרְיָן – נִסְיָן
- מְצוּי – מְצוּי
- הַשְּׂרָאָה – הַכְּלָאָה

עברית במחשבה תחילה גם באינסטגרם

IVRIT_LASHON

